

شیرین کریمی

مصدق ۱۲۹۹

روایتی تاریخی از والی‌گری

محمد مصدق در ایالت فارس

نشرنی

سرشناسه: کریمی، شیرین، ۱۳۶۲- • عنوان و نام پدیدآور: مصدق ۱۲۹۹، روایتی تاریخی از والی‌گری محمد مصدق در ایالت فارس؛ شیرین کریمی؛ ویراستار نازنین خلیلی‌پور • مشخصات نشر: تهران، نشر نی، ۱۴۰۲ • نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۴۰۲ • مشخصات ظاهری: ۳۹۴ ص • شابک: ۲-۵۶۵-۰۶-۶۲۲-۹۷۸ • وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا • یادداشت: کتابنامه؛ نمایه؛ عنوان دیگر: روایتی تاریخی از والی‌گری محمد مصدق در ایالت فارس • موضوع: مصدق، محمد، ۱۳۴۵-۱۳۴۶؛ ایران - تاریخ - کودتای ۱۲۹۹، ۱۹۲۱، Coup d'etat of 1921 - Iran - History - ایران - تاریخ - مصدق، محمد، ۱۳۲۰-۱۳۵۷، Iran - History - Pahlavi, 1941-1978، ایران - سیاست و حکومت، ۱۳۲۰-۱۳۵۷، Iran - Politics، پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷، and Government, 1941-1979 • رده‌بندی کنگره: DSR1515 • رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۹۲ • شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۵۳۸۶۲

قیمت: ۳۶۰۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

نشرنی

مصدق ۱۲۹۹

روایتی تاریخی از والی‌گری محمد مصدق در ایالت فارس

شیرین کریمی

ویراستار: نازنین خلیلی‌پور

صفحه‌آرا: الهه خلج‌زاده

لیتوگرافی: باختر • چاپ و صحافی: غزال

چاپ اول: تهران، ۱۴۰۲، ۷۰۰ نسخه

شابک: ۲-۵۶۵-۰۶-۶۲۲-۹۷۸

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تقاطع خیابان فکوری، شماره ۲۰

کد پستی: ۱۴۱۳۷۱۷۳۷۱، تلفن دفتر نشر: ۸۸۰۲۱۲۱۴، تلفن واحد فروش: ۸۸۰۰۴۶۵۸-۹، شماره: ۸۹۷۸۲۴۶۴

www.nashreny.com • email: info@nashreny.com • nashreny

© تمامی حقوق این اثر برای نشرنی محفوظ است. هرگونه استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن، کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

۹	یادداشت نویسنده
۱۱	سپاسگزاری
۱۳	فصل اول: راه‌هایی که به شیراز ختم شد
۱۳۱	فصل دوم: شیراز
۲۷۵	پیوست‌ها
۲۷۷	پیوست ۱: متن تلگراف‌های مربوط به انتخاب مصدق به والی‌گری فارس
۲۸۱	پیوست ۲: تلگراف‌ها و نامه‌ها
۳۰۹	پیوست ۳: مکاتبات کازرون
۳۳۹	پیوست ۴: مکتوبات سید ضیاء‌الدین طباطبایی مربوط به محمد مصدق
۳۴۹	پیوست ۵: اسناد مربوط به گمرک اتومبیل مصدق
۳۵۵	پیوست ۶: مکاتبات نیریز و اصطهبانات
۳۸۱	منابع
۳۸۹	نمایه

یادداشت نویسنده

این کتاب روایتی تاریخی است، اما تاریخ‌نگاری به شیوه متعارف، نه به سیاق تاریخ‌نگاری مرسوم و دانشگاهی. آنچه در این صفحات آمده برگرفته از اسناد، کتاب‌ها، مقالات، روزنامه‌ها، فیلم‌ها، عکس‌ها و صداهایی است که از تاریخ معاصر بر جای مانده و هیچ کلمه‌ای برآمده از حدس و خیال نیست. این کتاب روایت است و اساساً خود «زندگی روایت است» نویسنده کوشیده است، در حد توان، پرداختی غیرداستانی و مستند از دوره‌ای خاص از زندگی سیاستمداری شناخته‌شده، تعیین‌کننده و به‌راستی مناقشه‌برانگیز ارائه دهد. از میان همه رخدادهای این دوره تاریخی و از میان همه دانسته‌ها و آنچه شاید هنوز و شاید هرگز نمی‌توانیم بدانیم روایتی خلق شد که اینک در اختیار خوانندگان است.

هدف نشان دادن واقعیت اجتماعی و سیاسی در دقایقی از تاریخ و همراه شدن با محمد مصدق بوده است. دوره زمانی این روایت دوران حضور مصدق در فارس از مهر ۱۲۹۹ تا اوایل فروردین ۱۳۰۰ است. انبوهی از اطلاعات درباره این برهه تاریخی که جمع‌آوری شد، هیاکلی تاریخی در کنار محمد مصدق پدیدار گشتند که هریک نقشی مؤثر در این روزگار ایفا کرده بودند و هرچه کار پیش می‌رفت، این هیاکل بیشتر خود را آشکار می‌کردند: عبدالحسین میرزا فرمانفرما، احمدشاه قاجار، مشیرالدوله پیرنیا، پرنس ارفع‌الدوله، شاه‌رخ میرزا پسر ارباب کیخسرو شاه‌رخ،

نصیرالملک شیرازی، قوام‌الملک شیرازی، صولت‌الدوله قشقایی، سپهدار رشتی، سید ضیاء‌الدین طباطبایی و شماری دیگر که در متن این روایت به مناسبت‌های گوناگون با آن‌ها مواجه خواهیم شد. از این رو سعی بر این بود که با در نظر گرفتن تاریخ اجتماعی و تاریخ سیاسی و نیز درهم‌تنیدگی وقایع بین‌المللی و داخلی و روابط اشخاص در راهی قدم بگذاریم که مهر ۱۲۹۹ به شیراز ختم شد و از آن پس به عملکرد محمد مصدق جوان در همین بستر تاریخی در شیراز بنگریم.

مصدق که از شیراز رفت، شاهزاده نصرت‌السلطنه عموی احمدشاه والی فارس شد، و به سبب نیاز شدید حکومت جدید (کابینه سید ضیاء‌الدین طباطبایی) به پول، در جمع‌آوری مالیات اختیار تام به وی داده شد. نصرت‌السلطنه مالیات ایالت را با زور جمع‌آوری، و زمین‌داران، روحانیون و دموکرات‌ها را مرعوب کرد. باری، سرگذشت سیاسی محمد مصدق نیز ادامه یافت؛ از شیراز که رفت، نزدیکی‌های اصفهان باخبر شد که اگر وارد شهر شود، دستگیر خواهد شد. از این رو به دعوت سردار محتشم چند صباحی در میان ایل بختیاری ماندگار شد و پس از سقوط کابینه سید ضیاء‌الدین به تهران بازگشت. اندک‌زمانی بعد مصدق وزیر مالیه و سپس والی آذربایجان و پس از آن چند دوره نماینده مجلس شورای ملی شد. دکتر محمد مصدق سال ۱۳۳۰ نخست‌وزیر ایران و رهبر نهضت ملی کردن نفت و در این زمان به چهره‌ای بین‌المللی تبدیل شد. او در مقام نخست‌وزیر ایران روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ طی کودتایی نظامی با دخالت امریکا و انگلیس برکنار، و سپس در دادگاهی از سوی حکومت پهلوی محاکمه، و از آن پس در خانه‌اش در روستای احمدآباد حصر شد تا روزی که درگذشت و پیکرش را همان‌جا به خاک سپردند. این کتاب روایتگر دورانی پرحادثه است که محمد مصدق جوان والی ایالت پهناور فارس شد.